

дори прокобяващо в невероятното съчетание: Смъртта, запечатана в за-творените клепачи на Яворов – над мястото за любов, над пристанището за-отдых и забрава; като първото нещо, което виждаш, когато сутрин отвориш-очи! Очевидно в тревожните дни на Втората световна Огняроинтелигента, вече участник в опасна военна конспирация, не е отделял в мисленето си-живота от смъртта, която е присъствала в ежедневието му като един възже-лан втори битиен хоризонт. (Иначе в не един музей по света посмъртните-маски по правило висят над ложето, в което са издъхнали творците, но това е съвсем друг смислов порядък и само може да ни подведе с формалното-сходство на ситуациите.)

В случая феноменологичното вслушване в тайната, в скритите ше-поти на Яворовата маска, ни кара да настръхнем, долавяйки неумоли-мото прозвънване на мрачния гонг на Отвъдното. Ако прибегна и до-друг наглед: то е черният вход към надчовешкото битие, тунелът към-смъртта – в разгара на живота. Защото пронизва самата сърцевина на-човешкия бит, който може би се разпалва от това предчувствие още-по-страстно? Съчетанието на посмъртната маска и леглото носи дву-смислено, едновременно трагично и виталистично послание, което не-може да бъде разчетено и докрай проумяно от едноплановия човек. Защото просто не е идеологема. Мисля, че младият, смъртостремите-лен Вапцаров, встъпил в Христовата възраст, е имал душеспасителна-потребност от черния Яворов, надвесен над кратките му сънища, в-които се е унасял след изслушването на „последните комюникета“ по-радиото... Така те са били може би още по-озарени?

Тази подредба на стаята на семейство Вапцарови, в която аз дочувам-един необикновен вещен „двуглас“, е автентична, както се вижда от текста-на Бойка Вапцарова, посветен на поетическите взаимовръзки Яворов – Н. Вапцаров.¹¹ Но дори тя да се оказеше плод на художническото въображе-ние, напластяващо драматични антитези, аз бих я оставила непокътната. Защото според мен тъкмо това е концептуалната матрица, прототипът на-бъдещия обновен музей на Огняроинтелигента, както го разбираме аз и-моето поколение. И верният ключ за Преоткриването на Огняроинтели-гента в един цялостен прочит на биографичния му текст – през яворовска-та трагическа сложност!

Защото Черната маска на Яворов придружава Огняроинтелигента и на-Гарнизонното стрелбище. Преди разстрела Вапцаров и другарите му запя-ват не, да речем... Интернационала, а Ботевите стихове, и така отново се-сливат с идентификационния модел на Яворов!